

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมโลกปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งมีผลผลักดันให้ประเทศต้องเผชิญกับการแข่งขันอย่างสูงกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพของประชากรจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาประเทศ ให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 แผนพัฒนานี้ได้เน้นการพัฒนาคนให้มีลักษณะที่เป็นใฝ่การเรียนรู้ให้มีความคิด จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ โดยตระหนักว่าคุณภาพของคนเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดลักษณะการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมเองก็เช่นเดียวกัน ผู้ที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสง่างาม จะต้องเป็นบุคคลที่มีความเข้มแข็ง และแข็งแกร่งมีความสามารถที่สร้างสรรค์ มีไหวพริบ มีความรอบรู้ที่ไม่ใช่แค่ความฉลาดแต่ต้องคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เป็น และที่สำคัญต้องสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ชีวิต เรียนรู้โลกอนาคต และเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนี้ มนุษย์จำเป็นต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์อย่างสูงในการแก้ปัญหา และจะต้องรู้จักปรับตัวในการอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยถ้อยกันมากขึ้น ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อรองรับสังคมที่ไม่หยุดนิ่ง เน้นความสำคัญของการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง คิดเป็น คิดอย่างมีระบบ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ฮารี พันธุ์มณี (2544 : 16) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นในตัวเด็กด้วยการฝึกหัดทักษะต่างๆ หลายวิธี หลายขั้นตอน ต้องอาศัยเวลาในการฝึกฝนเนื่องจากลักษณะการเรียนรู้ดังกล่าวต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ ในการแก้ปัญหา และผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์ ความคิดสร้างสรรค์มีลักษณะคล้ายกับกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ได้แก่ การค้นพบความจริง การค้นพบปัญหา การตั้งสมมติฐาน การค้นพบคำถาม และการยอมรับผลจากการค้นพบ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2543 : 168 - 169) ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะความคิดอเนกนัย ต้องใช้จินตนาการ และรู้จักแก้ปัญหาด้วยวิธีการคิดแบบหลายทิศทาง คิดอย่างแปลกใหม่ และสามารถนำผลของการคิดไปใช้ในการแก้ปัญหา

จากการศึกษาของ โลเวนเฟลด์ และบริทเทน (Lowenfeld and Britain, 1978 : 76) พบว่าพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะมีสูงมาก ตั้งแต่อายุ 4 ขวบขึ้นไป เด็กวัยนี้ จะเต็มไปด้วยความอยากรู้อยากเห็นและจินตนาการจนกระทั่ง เมื่อเข้าอายุ 8 - 9 ขวบ

พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะต่ำลง และลดลงต่ำลงอีกช่วงหนึ่งเมื่ออายุประมาณ 13 - 14 ปี หากเด็กได้รับการพัฒนาอย่างดีตั้งแต่เด็กในระยะแรกๆ แล้วจะทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ คุณภาพเด็กจะดีในอนาคต

ผู้วิจัยได้ทำการสอนระดับชั้นอนุบาลศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ในโรงเรียนหลายแห่ง จากการสังเกตพบว่า การแสดงออกของนักเรียนในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมการวาดภาพ กิจกรรมการปั้น กิจกรรมการประดิษฐ์เศษวัสดุ นักเรียนจะมีการกระทำซ้ำเดิมเช่นเดียวกันกับครั้งแรก นั้นแสดงว่าความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์ต่ำ จึงทำให้นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมในลักษณะที่แปลกใหม่ได้ และผู้วิจัยจึงได้สำรวจความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในระดับชั้นอนุบาลศึกษาส่วนใหญ่ นักเรียนยังขาดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติปีการศึกษา 2548 ที่พบว่า โรงเรียนควรได้รับการพัฒนาในมาตรฐานที่ 4 คือ มีความคิดสร้างสรรค์

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนทำได้หลายวิธี เช่น การจัดประสบการณ์ การสอน การฝึกฝน การทำกิจกรรมศิลปะ การวาดภาพ การให้นักเรียนฟังนิทาน การเล่นเกมปริศนาคำทาย การตั้งคำถามให้นักเรียนตอบหลายๆ ทาง การให้นักเรียนเล่นอย่างอิสระ เป็นต้น หลักการสำคัญของวิธีการเหล่านี้ คือเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดจินตนาการและแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง (มานพ ถนอมศรี, 2538 : 166 - 169) กิจกรรมศิลปะมีบทบาทที่เด่นชัดในการเสริมสร้างจินตนาการแล้วแสดงออกเป็นรูปภาพ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ ดังผลการวิจัยของ (เพ็ญจิต วิจารณ์ศุภรัตน์, 2531 : 82 - 83) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับรายบุคคล พบว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดภาพเป็นรายบุคคล นอกจากการวาดภาพแล้วการปั้นก็เป็นแสดงออกทางศิลปะที่ดีที่สุดอีกทางหนึ่ง เพราะงานปั้นเป็นงานศิลปะที่สามารถสร้างรูปทรง 3 มิติ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรงและบริเวณว่าง และสร้างความรู้สึกสัมผัสได้อย่างเป็นจริงไม่ว่าจะปั้นดินน้ำมัน ปั้นกระดาษ ล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมศิลปะที่เด็กจะสนุกสนานในการแสดงออก (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2543 : 34)

กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัส เป็นกิจกรรมหนึ่งจะนำเด็กไปสู่การเรียนรู้สรรพสิ่งต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ รูป รส กลิ่น เสียง กายสัมผัส เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กในระดับปฐมวัย จำเป็นต้องได้รับการฝึกประสาทดังกล่าว เพื่อเตรียมพร้อมในการเรียนรู้ในระดับต่อไป (สุเวชา, 2542 : 32) การนำกิจกรรมฝึกการใช้ประสาทสัมผัสมาเป็นเครื่องมือในการแสดงออกทางด้านศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นการวาดภาพหรือการปั้น เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนได้วาดภาพ และปั้น ผลงานที่เกิดจากความรู้สึก ความคิด จินตนาการ ซึ่งน่าจะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้สูงขึ้นได้ ดังผลการวิจัยของ อังคณา กิรติจริยโสภณ (2549) ที่พบว่านักเรียนที่ได้เรียนรู้โดยใช้กิจกรรมฝึกประสาทสัมผัส

ทั้งห้าในการปั้นมีความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงขึ้น (ณัฐวรรณ ขนชัยภูมิ, 2546 : 61) ผลการวิจัยพบว่ากิจกรรมฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพและการปั้นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จากการทดลองพบว่า การใช้กิจกรรมประสาทสัมผัสทั้งห้าในการวาดภาพและการปั้น สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้ไม่แตกต่างกัน มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นใกล้เคียงกัน

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้และหากส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียนในเยาว์วัยได้เท่าใดก็ยิ่งเป็นผลดีเท่า่นั้น จึงศึกษาวิจัยผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัสที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 เพื่อฝึกประสาทสัมผัส เพื่อเน้นหรือกระตุ้นให้นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ได้รับการพัฒนาความคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยได้จัดทำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลัง การได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส

สมมติฐานของการวิจัย

ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 หลังสูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้ประสาทสัมผัส

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

1.1 ประชากรในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 2,871 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดวังไม้แก่น ตำบลวังวน อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2549 จำนวน 25 คน

2. ตัวแปรในการวิจัย

2.1 ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยใช้ประสาทสัมผัส

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือเรื่อง ธรรมชาติรอบตัวเรา ตามหลักสูตรการศึกษา
ปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกระทรวงศึกษาธิการ

4. ระยะเวลาในการวิจัย

ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียน
นำความรู้สึก ความคิด จินตนาการที่เกิดจากการใช้ประสาทสัมผัส ได้แก่ ตา หู จมูก กาย ลิ่น
ในการสัมผัสสิ่งต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามความสนใจ ซึ่งมีกิจกรรมหลักอยู่ 3
กิจกรรม คือ กิจกรรมการวาดภาพ กิจกรรมการปั้น กิจกรรมการประดิษฐ์เศษวัสดุ

2. ประสาทสัมผัส หมายถึง อวัยวะรับสัมผัส ประกอบด้วย ดารับสัมผัสทางการเห็น
หูรับสัมผัสทางการได้ยิน จมูกรับสัมผัสทางการได้กลิ่น ปากรับสัมผัสทางการชิม และ
ผิวหนังเป็นอวัยวะรับรู้การสัมผัส

3. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถหรือกระบวนการทางสมองที่คิดได้
หลายทิศทาง หลายแง่หลายมุม คิดได้แปลกใหม่ อันนำไปสู่การคิดและเชื่อมโยงผสมผสานให้
เกิดสิ่งใหม่รวมทั้งการค้นพบการแก้ปัญหาใหม่ อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่
สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย 3 กิจกรรมด้วยกัน คือ การวาดต่อ
เติมภาพ การปั้น การประดิษฐ์เศษวัสดุ และวัดได้โดยใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้น มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ คิตรีเริ่ม คิดคล่องแคล่ว และคิดละเอียดลออ

3.1 ความคิดริเริ่ม หมายถึง ลักษณะการคิดที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใครซึ่งอาจ
เกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลง และประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้นโดย ไม่ซ้ำกับคน
อื่น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งต่อตนเองและสังคม

3.2 ความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง การคิดหาคำตอบได้คล่องแคล่ว รวดเร็ว
และมีปริมาณการตอบสนองได้มากในเวลาจำกัดหรือสามารถทำได้ในเวลาที่กำหนด

3.3 ความคิดละเอียดลออ หมายถึง ความสามารถในการคิดได้อย่างสมบูรณ์
มีรายละเอียด มีสีสันสวยงาม ผลงานมีความประณีต มีความหมาย สามารถตั้งชื่อชิ้นงานได้
สอดคล้องกับความเป็นจริง และอธิบายได้อย่างเหมาะสม

ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้แผนการกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ ซึ่งครูผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและจะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้สูงขึ้นได้

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม